

České stopy ve Švýcarsku 2026

1. část

Děti vyrostly, čas je neúprosný. Malý už je jen Tobík. Každý z nich si začíná žít ve svém vlastním světě, obklopený novými zájmy, přáteli a vlastními plány. Najít v tom všem společný prostor, a především chuť pro rodinné sdílení, se stává stále vzácnějším. O to silněji vnímáme jako tu vůbec největší událost, že v nás všech opět vzplála společná touha vydat se na další dobrodružné putování. Tentokrát itinerář táhne k helvétským křížům, našim cílem jsou fascinující, ač často pozapomenuté stopy českých architektů, umělců a exulantů ve Švýcarsku.

Vyjíždíme hned na druhý den poté, co jsme definitivně sklidili tábořiště po mimořádně úspěšných, tvůrčí energií nabitých literárně-výtvarných dílnách Ars Poetica. Mezi balením festivalových rekvizit a nastartováním motoru auta zbyla jen kratičká chvíle na nezbytné praní, rychlý odpočinek a velký nákup trvanlivých zásob na cestu. Před opuštěním vlasti však musíme splnit důležitou povinnost. Zajet za babičkou, která stále ještě setrvává v domácím prostředí svého vlastního bytu, obklopena věcmi, které jí dříve dávaly jistotu. Je třeba jí nakoupit, zajít s ní ven a umýt ji. Její stav spojený s pokročilým stádiem Alzheimerovy choroby se za poslední rok opět zkomplikoval. Neurodegenerativní nemoc, kterou poprvé popsal německý lékař Alois Alzheimer v roce 1906, a jež se projevuje progresivní atrofií mozkové kůry, si neúprosně bere další kousky její paměti i osobnosti. Babička vyžaduje denní péči a pro nás je v souvislosti s naší cestou její křehký stav velkou a tíživou neznámou. Obrátit se na bratra nemá smysl. Jeho svět i svět jeho rodiny definuje dokonalý, neproblematizovatelný sebezájem a sebeuspokojení. Kontakt s ním nám přináší jen starosti navíc a nepříjemné komplikace. Musíme se s tím vypořádat sami stejně jako všechna předešlá léta. Nad celým švýcarským itinerářem tak visí neviditelný otazník. Jsme smířeni s tím, že se uprostřed cesty budeme muset možná otočit, nechat plány za námi a okamžitě se vrátit domů, abychom se o babičku postarali. S tímto vědomím míříme k hranicím.

V autě vezeme kompletní zásoby jídla na čtrnáct dní, včetně pečiva, čímž se naše rodinná posádka v podstatě stává nezávislou na švýcarských cenách. Kromě toho kufr zaplňují také kanystry s naftou. Její cena na evropských čerpacích stanicích raketově stoupá v důsledku geopolitického napětí v Hormuzském průlivu. Tento strategický průplav mezi Perským a Ománským zálivem, kterým proudí zhruba pětina světové spotřeby ropy, se stal ohniskem konfliktu, což okamžitě destabilizovalo globální trhy s energiemi. Za poslední měsíc stoupla cena nafty o 13 korun za litr. Nezbytnou součástí výbavy jsou opět i freestylové koloběžky a skateboard pro kluky, které v zavazadlovém prostoru bojují o místo s konzervami a balíky vod. Před námi leží

trasa dlouhá přes tři tisíce kilometrů. Čeká nás intenzivní cesta plná silnic, dálnic, horských průsmyků a objevování, která prověří nejen naše auto, ale i rodinnou soudržnost. Do jedné z nejdražších zemí Evropy, jedeme v šesti lidech na čtrnáct dní za deset tisíc korun.

Hundertwasserův svět

První den vstáváme ve čtyři ráno. Projíždíme kolem Jičína, Mělníka, Karlových Varů až do Chebu. A pak přejíždíme hranici a míříme na Mnichov. První zastávka má být pro všechny nečekaným překvapením. Nikdo totiž netuší, že nás čeká Abensberg. Zde se totiž seznámil světoznámý architekt Friedensreich Hundertwasser s majitelem pivovaru Kuchlbauer Leonhardem Salleckem. Pro něj pak v roce 1999 navrhl a načrtl slavnou pivovarnickou věž a další práce, avšak zemřel dříve (v roce 2000), než byla stavba realizována. Projekt posléze dokončil jeho spolupracovník Peter Pelikan. Kupujeme si lístky do Hundertwasserova Kunst Hausu. Děti i Tereška od první chvíle žasnou. Všichni jsme pohlčení hravou, barevnou organickou architekturou.

Hundertwasser nebyl formalistním a extravagantním excentrikem, spíše velmi svěbytným myslitelem, filosofem a aktivistou. Byl jedním z prvních ekologických aktivistů, který celým svým dílem i životní filosofií upozorňoval na devastaci životního a estetického prostředí. Velmi nás zaujal dokumentární film, ve kterém byly zachyceny záběry svépomocí postavených, ekologických „chatrčích“ a staveních na Novém Zélandu, konkrétně v odlehlém údolí Kaurinui Valley v oblasti Bay of Islands na severu ostrova, kde žil. V roce 1974 si zde koupil bývalou mléčnou farmu o rozloze přes 200 hektarů, kterou postupně vrátil přírodě a proměnil v soběstačný ráj, kde vysázel více než 150 000 stromů. Žil zde zcela mimo civilizační síť. Místo jednoho velkého domu vytvořil v údolí Kaurinui komplex několika menších, velmi primitivních, ale architektonicky fascinujících stavení. Ta nejznámější zahrnují: The Bottlehaus (Lahvový dům). Původní kravín a dojírnu proměnil ve svůj hlavní ateliér a obytný prostor. Budova má travnatou střechu a stěny tvořené tisíci starých skleněných lahví, které dovnitř propouštějí barevné přirozené světlo. Dále jsou to The Pigsty (Prasečí chlévky): Starý chlév pro prasata přestavěl na jednoduché obytné stavení s krbem a kachlovou pecí, kde ke konci svého života trávil nejvíce času. Právě odtud posílal své slavné faxy manažerům do Vídně. Následuje Mountain Hut (Horská chata): Velmi jednoduché obydlí zabudované přímo do svahu kopce; The Eyeslit (Oční štěrbin): Společenský a obytný prostor s výraznými růžovými stěnami, barevnými mozaikami a typickými zakřivenými sloupy. A nakonec Tree House (Dům na stromě): Chata obepínající kmen starého jehličnanu kauri.

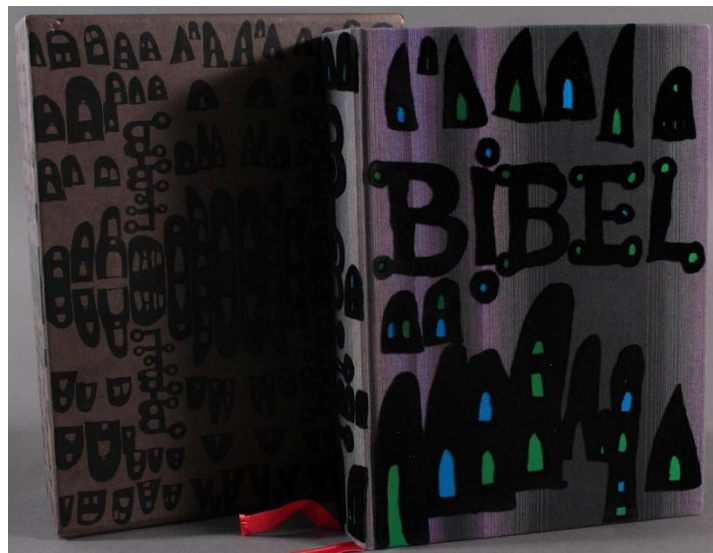
Hundertwasserovo konceptuální pojetí architektury bylo radikální deklarací nezávislosti na dogmatech modernismu. Architekturu vnímal jako biologický proces a s oblibou opakoval, že rovná čára je bezbožná a nemorální, neboť v celé přírodě neexistuje. Když budoval svůj vlastní soběstačný příbytek v novozélandském údolí Kaurinui, nešlo o pouhé stavění zdí, ale o organické včlenění lidského života do hydrologického a ekologického cyklu krajiny. Jeho novozélandské sídlo bylo navrženo tak, aby stíralo hranici mezi pevninou a oceánem. Umělec usiloval o absolutní spojení s vodním živlem, a proto svůj dům propojil se sítí přírodních i uměle vybudovaných kanálů a vodních cest. Díky tomuto důmyslnému systému mohl na své lodi *La Giudecca* připlouvat z otevřeného moře v zátoce Bay of Islands skrze porosty mangrovů rovnou k prahu svého obydlí. Voda pro něj nebyla pouhým zdrojem, ale krví krajiny. Během budování tohoto ráje vymyslel a v praxi otestoval celou řadu převratných ekologických inovací. Například. humusové toalety (kompostovací záchody). Navrhl bezvodé toalety, které transformovaly lidský odpad na úrodný humus, čímž uzavíral biologický koloběh a odmítal plýtvání pitnou vodou. Další inovací byly kořenové čistírny odpadních vod. Odpadní vody z domácnosti filtroval pomocí promyšlených kaskád osázených specifickými bažinnými rostlinami, které vodu přirozeně čistily před jejím návratem do oběhu. Střechy stavení pokryl silnou vrstvou zeminy a vegetace, která sloužila jako dokonalá tepelná izolace a vracela půdu ptactvu a hmyzu.

Návrat k absolutní přirozenosti se však netýkal pouze staveb, ale i jeho samotného. Hundertwasser se v nitru novozélandské divočiny nezdědka pohyboval a pracoval zcela nahý. Svůj naturalismus nevnímal jako exhibicionismus, ale jako nejčistší formu filosofického minimalismu a ekologického splynutí s okolním světem. Odhození oděvu, oné symbolické „třetí kůže“ moderního člověka, pro něj znamenalo definitivní stržení bariéry mezi lidskou bytostí a nedotčenou přírodou.

V Kunst Hausu nás silně oslovují obrazy a grafiky s ekologickou tematikou jako *Save the Rain* (1981); *Plants, Trees Alert Nuclear Peril* (1980); nebo grafické listy z *Kyoto* (1980) s názvy *Peace Treaty with Nature* nebo *Right to Create*; dále obrazy *Street for Survivors* a *Exodus into Space* (1971-72). Jak již ze samotných názvů vyplývá, Hundertwasser byl přesvědčený, že způsob života společnosti blahobytu a konzumu je neudržitelný a v důsledku vede k zániku. Volá po záchraně a změně smýšlení. Jsme hosté přírody, podle toho se máme chovat. Burcuje k tomu, abychom se už nyní stali přeživšími budoucí katastrofy. Podle jeho filosofie nejsou přeživšími ti, kdo přečkali fyzickou katastrofu, ale lidé, kteří si navzdory tlaku moderní, sterilní a technokratické společnosti dokázali uchovat svou vnitřní psychologickou a estetickou kreativitu. O tom vypovídají i obrazy *You are Ghosts of Nature - Behave* a *Arche Noah* (1981) nebo dřevorez *Imagine the World of Tomorrow* z konce jeho života (1998)

V expozici jsme mohli obdivovat také jeho Bibli. Hundertwasserovo ekologické a duchovní uvažování se nepromítalo pouze do monumentální architektury nebo rozměrných sítotisků, ale našlo svůj vrchol v užitém umění, v samotném srdci knižní kultury. Tím nejintimnějším, a přitom technologicky nejnáročnějším projektem jeho života se stala Hundertwasserova Bible. Umělec na této výjimečné edici pracoval několik let a široké veřejnosti ji osobně představil 15. března 1995 v německém Reutlingenu. Hundertwasser k posvátnému textu nepřistupoval jako dogmatický křesťan. Fascinovala ho však jako hluboký kulturní, spirituální a lidský dokument, který si zaslouží osvobodit od staleté typografické šedi a uniformity. Umělec nenechal náhodě jediný detail a osobně kontroloval celý proces výroby, od netradičního čtvercového formátu přes výběr jemného papíru až po rozvržení textu. Kniha se stala mistrovským dílem díky dvěma revolučním prvkům. Prvním je naprostá unikátnost každého svazku. Hundertwasser prosadil do té doby nevídaný koncept, každý jednotlivý výtisk Bible je naprostým originálem a neexistují dva identické kusy. Speciální lněná vazba byla ručně utkána tak, že se u každé knihy liší barevná kombinace nití. Každý svazek má navíc odlišné barevné kombinace kovových ražeb a sametových (velurových) aplikací na obálce. Druhým je vizuální doprovod. Kniha obsahuje 82 celostránkových barevných ilustrací. Plných 32 z nich byly složité koláže, které Hundertwasser vytvořil se svými typickými sytými barevnými tóny a tekutými formami výhradně a specificky pro toto biblické vydání. Bible se v jeho pojetí proměnila v přenosnou barevnou katedrálu. Člověk ji neotvíral jen jako náboženský text, ale jako živoucí organismus. Každý dotek sametových linií a pohled na měňavé odlesky kovových fólií na obálce měl v lidech probouzet hmatovou i vizuální kreativitu, přesně v duchu jeho

manifestů, že umění nesmí být zavřené v galeriích, ale musí se stát nedílnou součástí každodenního lidského života.

Ovšem k porozumění jeho světu nám zásadním způsobem pomohl dokument o jeho životě. Hundertwasserův novozélandský mikrosvět nám poskytl skvělý myšlenkový klíč k pochopení toho, co budeme již brzy hledat na naší švýcarské trase. Jeho touha po absolutní svobodě, ekologické udržitelnosti a organické architektuře v nás rezonovala o to silněji, o co těsněji jsme byli obklopeni naším udržitelným mikrosvětem v autě. S jeho myšlenkami o radikální svobodě a organickém sepětí se světem jsme se definitivně odpoutali od Hundertwasserova odkazu a vydali se k Mnichovu, kde bydlí naši přátelé.

Rodina naší kamarádky Veroniky nás očekávala s otevřenou náručí téměř celý den. Když jsme konečně dorazili, čekal na nás stůl plný báječného jídla a osvěžujícího, šťavnatého ovoce, které v letním horku unavenému tělu okamžitě vrátilo sílu. Neviděli jsme se neuvěřitelných deset let. Přesto stačil jediný stisk ruky, jediný pohled, a veškerá časová propast se okamžitě rozplynula. Od první minuty jsme se všichni cítili tak přirozeně, jako bychom pouze plynule navázali na rozhovor, který jsme přerušili teprve včera večer. Veronika a její muž Robert společně vychovávají pět dětí. Jejich nejstarší dcera, dnes již dospívající Jessica, se narodila s Kabuki syndromem. Veronika do její výchovy a rozvoje vložila nepředstavitelné množství mateřské energie, trpělivosti a lásky. Výsledky její obětavé péče hraničí s medicínským zázrakem. Navzdory všem predispozicím a vývojovým bariérám, které tato vrozená genetická mutace přináší, dnes Jessica mluví česky daleko nejlépe ze všech svých sourozenců. Dokonce zvládá základy angličtiny. Je to neuvěřitelně veselá dívka, plná upřímného zájmu o svět, která s námi od začátku krásně a bezprostředně komunikovala. Náš příjezd se však trefil do momentu velkého osobního zklamání. Jessica se právě dozvěděla zdrcující zprávu, z organizačních důvodů nemůže odjet na letní tábor, na který se celé měsíce nesmírně těšila. V tu chvíli se projevila ta nejkrásnější tvář rodinné solidarity. Náš Matouš, dojatý jejím smutkem, okamžitě zareagoval a nabídl jí volné místo na táboře, který sám spolupřipravuje v Čechách, v malebném koutu Broumovska, v obci Ruprechtice. Slovo dalo slovo a Veronika s Robertem projevili naprosto nevídanou, obdivuhodnou adaptabilitu. Celá logistická operace se rozběhla s přesností švýcarských hodin. Právě chvíli, kdy píšete tyto řádky, Jessica prožívá svá dobrodružství na Broumovsku. S obrovskou odvahou a samostatností zvládla cestu z jižních Čech, kam ji rodiče přiblížili, a úplně sama přejela napříč republikou až do Náchoda, a pak k nám do Nového Města nad Metují, kde si ji táboroví vedoucí převzali. Sledujeme ten příběh z dálky s pocitem dojetí a vděčnosti. Ukazuje nám, že lidská vůle a rodinné společenství dokážou prolomit jakékoli klece a limity našich původních představ.

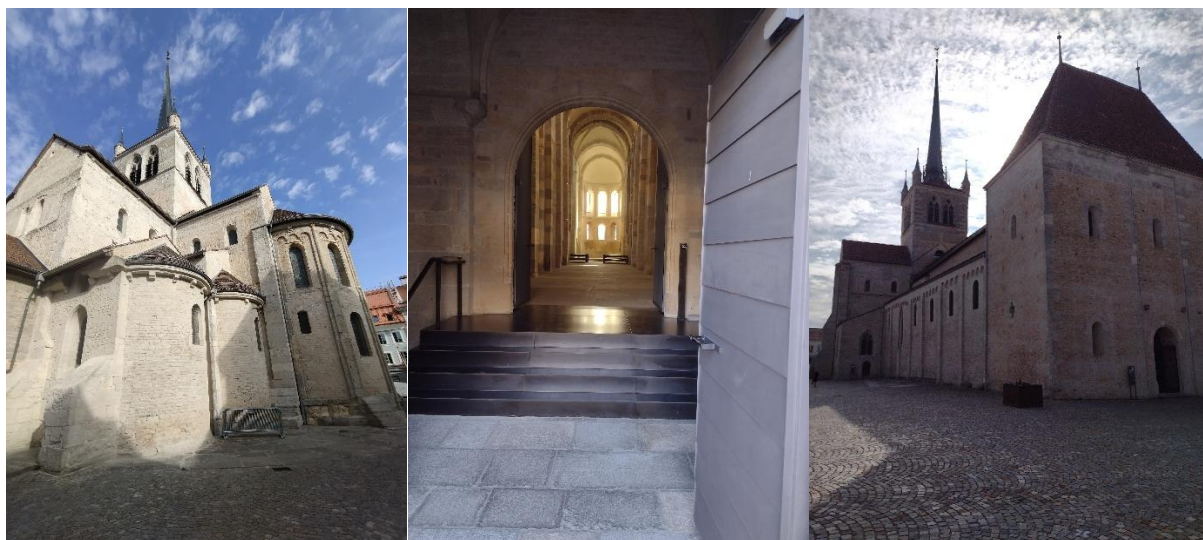
Ráno jdeme s Veroničinou rodinou plavat do nedalekého jezera. Voda je báječná a křišťálově průzračná. Člověk by v té čistotě stěží hledal industriální stopu. Jezera kolem Mnichova jsou specifickým fenoménem. Velké množství zdejších vodních ploch, kterým místní říkají Baggersee, vzniklo uměle při masivní výstavbě německé dálniční sítě. Na místech, kde těžké stroje dolovaly šterk z úrodné Mnichovské šterkové roviny (Münchner Schotterebene) pro podloží dálnic, zanechal člověk hluboké rány. Příroda a bavorský smysl pro řád však tyto krátery proměnily k nepoznání. Geologické podloží tvořené z ledovcových nánosů funguje jako

dokonalý přírodní filtr, díky kterému si jezera uchovávají svou průzračnost. Tam, kde dříve hřmotily bagry a nákladáky, dnes nacházíme krásná, kultivovaná rekreační centra. Břehy lemují upravené travnaté pláže, nechybí zázemí s plovárnami, občerstvením a na bezpečnost vymezených zón pro rodiny s dětmi dohlíží místní plavčíci. Je to fascinující transformace průmyslové krajiny v oázu klidu, která do naší cesty vnáší moment harmonického odpočinku.

Kolečkovatý Lausanne

Jedinou vadou na kráse dopoledního idylického koupání se stává jen skutečnost, že Matouš nešťastně utopil pádlo od půjčeného paddleboardu. Hladina jezera Baggersee pádlo definitivně pohltila. Odpoledne nasedáme do auta a vyrážíme na 550 kilometrů dlouhý přesun směrem ke švýcarskému Lausanne. Zastavujeme se ještě u baziliky v Birnau, která je barokním a rokokovým poutním kostelem zasvěceným Panně Marii. Nachází se na severním břehu Bodamského jezera, ještě v Německu. Stavba z let 1746–1749 platí za jeden z nejvýznamnějších architektonických klenotů celého regionu. Cesta dál se vlekla hluboko do noci. Krajina kolem dálnic splývala v temnotě. Kolem čtvrté hodiny ranní nás už přemohla těžká únava. Zastavujeme na příhodném místě u silnice a unavení uleháme přímo do chladné trávy na kraji lesa. Spánek je hluboký, ale netrvá dlouho. Zhruba za hodinu nás ze snů budí policejní hlídka. Kontrola probíhá v klidu. Strážci zákona projevují švýcarský takt, vše je v naprostém pořádku a s úsměvem nás nechávají spát dál. Nicméně zhruba v osm hodin ráno, kdy se nad lesem začíná zvedat ranní opar, se objevuje další policejní hlídka. I tito policisté jsou s námi úplně v pohodě, pouze zvědavě nahlíží do našeho improvizovaného ležení. Definitivně vstáváme do jasného švýcarského ráje. Po rychlé polní snídani vjíždíme do kopcovitého Lausanne, rozloženého nad malebným Ženevským jezerem. Naším hlavním cílem je tentokrát moderní architektura. Chceme se vydat po stopách děl uznávaného architekta českého původu Ivana Kolečka. Tento ostravský rodák a absolvent brněnské techniky odešel do Švýcarska v roce 1969 a v Lausanne si vybudoval renomovanou architektonickou kancelář. Jeho rukopis je fascinujícím dialogem mezi respektem k historii a čistým, moderním minimalismem. Plánujeme navštívit jeho zásadní realizace přímo ve městě, především monumentální Vysokou školu pedagogickou, a také citlivé, vrstevnaté rekonstrukce historických klenotů, jakými jsou novorenesanční Palác Rumine na náměstí Riponne nebo nedaleký Palác Montbenon. Lausanne nás vítá strmými uličkami, čistými liniemi betonu i kamene a architekturou, která dokonale souzní s okolním prostorem.

Nyní míříme k vojenskému letištnímu areálu, kde se hodláme napojit na výrazné stopy Kolečkovy práce. Dříve než navštívíme Kolečkovu realizaci v areálu vojenského letiště v Payerne, zastavujeme se v opatství L'Abbatiale de Payerne, které je největší románským chrámem ve Švýcarsku a jednou z nejvýznamnějších památek celého regionu kantonu Vaud. Tento impozantní klášterní kostel byl založen v 10. století burgundskou královskou rodinou a brzy se stal klíčovým převorstvím spojeným se slavným benediktinským opatstvím v Cluny. Architektura chrámu fascinuje svou čistotou, monumentalitou a dokonalou harmonií světla a prostoru, která je pro clunyjskou reformní architekturu tak typická. Stavba byla navržena jako věrná a ambiciózní zmenšenina druhé stavební fáze slavného mateřského kláštera v Cluny. Vzhledem k tomu, že původní francouzské Cluny bylo během Velké francouzské revoluce téměř zcela zničeno, je chrám v Payerne jedním z nejlepších míst na světě, kde lze dodnes autenticky zažít prostorový koncept a monumentalitu tehdejšího mnišského světa. Tato provázanost s Cluny vynesla celému areálu prestižní evropské uznání v podobě Evropského dědictví. Z čistě architektonického hlediska chrám fascinuje dokonalou prací se světlem a akustikou. Románští stavitelé zde mistrovsky využili žlutý a šedý pískovec, který v kombinaci s vysoko umístěnými okny hlavní lodi vytváří proměnlivou hru světla a stínu, jež opticky zvětšuje interiér. Vzácným prvkem je monumentální dvoupatrová západní předsíň, v jejímž horním patře se nachází kaple svatého Michaela s unikátním cyklem nástěnných maleb z 11. a 12. století, zobrazujících Poslední soud. Klenby kostela navíc nesou bohatě zdobené hlavice sloupů, které zobrazují jak biblické motivy, tak fantastická zvířata a rostlinné ornamenty, což svědčí o mimořádné zručnosti tehdejších kameníků.

Výjimečný je také samotný příběh přežití a moderní obnovy této památky. Skutečnost, že se budova dochovala v takto ucelené románské podobě, je paradoxně zásluhou jejího sekularizování po reformaci v roce 1536. Bernské úřady tehdy vyhnaly mnichy a z chrámu vytvořily sýpku, sklad soli, a dokonce kasárna. Tyto radikální zásahy sice poškodily dekorace, ale zachránily samotnou stavební podstatu před pozdějšími barokními či neogotickými přestavbami, které postihly většinu jiných evropských katedrál. Tuto syrovou historickou podobu nakonec geniálně zhodnotil architekt Ivan Koleček při rekonstrukci dokončené v roce 2020. Hlavním problémem stavby byla narušená statika a vychýlení masivních kamenných pilířů, které pod vahou klenby hrozily zřícením. Koleček namísto instalace nevzhledných vnějších podpěr či viditelných ocelových táhel, které by drasticky narušily historický ráz památky, zvolil neviditelné, chirurgicky přesné řešení. Nechal mohutné kamenné sloupy vertikálně provrtat skrze celé jejich jádro. Do těchto vnitřních šachet byly následně spuštěny masivní ocelové kotvy a předpjatá lana, která pilíře zevnitř zpevnila, stáhla a pevně ukotvila hluboko do základů stavby. Byl první na světě, kdo se o něco podobného pokusil. Důvodem tohoto radikálního, ale technologicky brilantního postupu bylo zachránit největší románský kostel ve Švýcarsku před destrukcí, aniž by utrpěla jeho jedinečná středověká estetika, čistota románských tvarů a historická hodnota. Jeho zásah stabilizoval narušenou statiku pomocí skrytých moderních technologií a proměnil chrám v moderní interaktivní muzeum, kde se staleté ticho románských zdí organicky potkává se současným uměním a špičkovou scénografií.

Pak se pokusíme dostat přes vojenskou hlídku do kasáren na místním vojenském letišti. Nakonec vidíme budovy pouze zvenčí. Architektonický a urbanistický koncept vojenských leteckých kasáren v Payerne představuje jednu z nejvýznamnějších moderních realizací Ivana Kolečka, kterou navrhl v autorské spolupráci s architektem Fonso Boschettim a koloristou Claudem Augsburgem. Projekt z přelomu 80. a 90. let vtiskl armádnímu areálu přísný řád založený na principech švýcarského minimalismu a funkční střídmosti. Architekti soubor geometricky čistých budov, kterým dominuje podélný objekt velitelství letectva s charakteristickým pravidelným rastrem čtvercových oken, citlivě zasadili do ploché krajiny podél kantonální silnice a přistávacích drah. Na něj navazují ubytovací a provozní budovy kasáren spolu s leteckými hangáry. Celý komplex je postaven z odolných, surových materiálů a precizních konstrukcí, které dokonale odpovídají náročnému provozu a bezpečnostním standardům prvoliniové základny švýcarských vzdušných sil.

Následuje hledání ateliéru Ivana Kolečka, které se stává první naší švýcarskou městskou iniciací. Procházeli jsme křivolaké lausannské ulice a na adrese Rue Enning 8, nedaleko kultovního Café Blue Lizard, kam Koleček často chodil, se pokoušeli najít místo, kde se rodil švýcarský minimalismus s českým srdcem. Ateliér jsme na daném místě nenalezli. Ulice mlčí a nám nezbyvá než zklamání proměnit v jiný cíl. Proto stoupáme k nejvýznamnější dominantě města, katedrále Notre-Dame v Lausanne. Tato monumentální stavba ze 12. a 13. století platí za vůbec nejkrásnější ukázkou rané gotiky ve Švýcarsku. Její nejvýznamnější charakteristikou je fascinující jižní růžicové okno, skládané ze 105 medailonků, které mistrovsky zobrazují tehdejší pohled na středověký vesmír, roční období a živly. Architektura chrámu vyniká nebývalou vertikálností a čistotou, přičemž vnitřní prostor je prosvětlen diafánním světlem, které dává vyniknout tónům kamenných kleneb. Unikátem je také tradice nočního hlídače, který z věže katedrály již po staletí každou noc vyvolává do čtyř světových stran aktuální čas.

Pak stoupáme prudkými a křivolakými uličkami vzhůru. Naším cílem je periferní, klidná vilová čtvrť, kde se mezi vzrostlou zelení skrývá samotný vrchol Kolečkova rezidenčního díla: Villa Marti. Zjistit její přesnou adresu bylo mimořádně obtížné. Její majitel si patrně striktně nepřál publicity, aby ochránil své soukromí před nápořem obdivovatelů moderního minimalismu. Když vilu konečně podle strohých indicií nacházíme, zaplaví nás směs ostychu a dychtivosti. Zahrada je chráněná a my se jen velmi tiše a neslyšitelně plížíme po soukromém pozemku, abychom stavbu spatřili alespoň zvenku. Fascinace je však silnější než obavy. Osmělíme se, překročíme pomyslnou linii a zazvoníme u vstupních dveří. Zázraky našich cest nekončí. Dveře se otevírají a v nich stojí sám zadavatel stavby, dnes již třiaosmdesátiletý pan Pierre Marti. Když ze mě opadne nervozita vysvětluji mu, že jsme architektoničtí poutníci z České republiky. Jeho původně rezervovaná švýcarská tvář okamžitě roztaje. S nebyvalou srdečností nás zve dál a nabízí nám, že nás osobně provede celým domem. Ukáže nám úplně všechno, od technických detailů až po soukromé zóny. Na závěr tohoto neuvěřitelného setkání, které nám atmosférou silně připomene ranní setkání s Rosanou a Mauriziem v Rugolu, nám pan Marti s úsměvem věnuje vzácnou monografii o Kolečkově díle.

Výjimečnost Villy Marti spočívá v naprosto mistrovském zvládnutí prostoru, světla a materiálů. Kolečkův rukopis zde dosahuje absolutní čistoty. Dům ve tvaru kostky se nesnaží o falešný přepych. Je postaven na dialogu surového, pohledového betonu a velkých ploch skla. Každý materiál přiznává svou pravou podstatu a strukturu. Dominuje červená. Podobně jako lausannská lávka, i tato vila dokonale reaguje na strmý švýcarský svah. Dům je rafinovaně zaříznut do kopce. Architekt prostor rozčlenil do několika výškových úrovní, které na sebe plynule navazují a vytvářejí v interiéru nečekané prostorové průhledy a dynamiku. Monumentální prosklené stěny stírají hranici mezi vnitřním obytným prostorem a okolní přírodou. Světlo, které do domu proniká, se v průběhu dne mění a doslova maluje na betonových stěnách. Architektura zde funguje jako optický přístroj. Každý detail, od kliky u dveří až po napojení stropního podhledu na betonový pylon, je promyšlen s hodinářskou přesností. Podlahy a stěny vyvolávají silný hmatový vjem. Dům působí uklidňujícím, až sakrálním dojmem. Je to prostor stvořený pro vnitřní usebrání a tichou meditaci. Po srdečných

stiscích ruky, odcházíme s knihou v ruce a s pocitem naprostého nasycení krásou. Švýcarský řád a česká architektonická poezie se před námi spojily v dokonalý celek.

Z periferie sestupujeme do centra. Cestou ke katedrále jsme se snažili uniknout odpolednímu žáru. Terezka s Rozárkou zatoužily po prohlídce místního obchůdku s dámským oblečením. Tam nás čeká malý a nečekaný lidský zázrak. Starší prodavačka mluvící anglicky s francouzským přízvukem zbystří, jakmile uslyší naši češtinu. Když se dozví, že jsme Češi, její tvář se rozzáří. S dojetím nám vypráví, že její dědeček pocházel z Plzně. Byl židovského původu. Jmenoval se Jaroslav Beneš. Když v roce 1940 zuřila bitva o Británii chtěl se jí účastnit. U letectva pak sloužil jako pozemní mechanik a zbrojír u slavné československé 311. bombardovací peruti RAF. Měl přezdívku „Bextr“. Do kokpitu letadla jako pilot sice nikdy neusedl, ale jeho práce na zemi byla pro lety bombardérů klíčová. Válku úspěšně přežil. Po roce 1945 se nakrátko vrátil do rodné Plzně, ale jelikož celá jeho rodina zahynula v koncentračních táborech a v Československu se chopili moci komunisté, rozhodl se znovu odejít. Emigroval a natrvalo se usadil ve Švýcarsku, v kopcovitém Lausanne, kde prožil zbytek svého dlouhého života (zemřel 2002), a úspěšně zde podnikal. Stojíme uprostřed věšáků s šaty, hluboce zasažení silou toho setkání. Znovu, podobně jako v italském Rugolu na jedné z předešlých cest, se nám potvrzuje, že po celém světě jsou rozseté ty nejkrásnější i nejbolestnější nitky našich dějin.

Jdeme hledat Kolečkovu realizaci neorenesančního Paláce Rumine v centru města, a aniž si to uvědomíme, kráčíme pod jednou z nich. Právě v místech, kde se moderní městský ruch střetává s historií starého města, narážíme na fascinující architektonický prvek, pěší lávku překlenující strmý zářez ulice Rue Pierre-Viret. Tato lávka je geniálním zhmotněním specifické lausannské topografie. Město je totiž vystavěno na strmých kopcích a tato konstrukce funguje jako přímá prostorová spojnice mezi dvěma výškovými úrovněmi: rovinou rušného náměstí Riponne a historickou čtvrtí Cité tyčící se nad ním. Lávka, navržená v podobě prostého, subtilního kovového nosníku, se tak stává mostem mezi středověkou minulostí a moderní přítomností. Z hlediska své materiálové podstaty je lávka záměrně minimalistická a surová. Je to dokonalá ukázka toho, jak švýcarská architektura dokáže s naprostou lehkostí a bez zbytečného patosu vyřešit složitý terén a zároveň vtisknout místu jedinečný, moderní charakter.

Z kopcovitého centra sestupujeme k další zásadní Kolečkově realizaci, areálu Vysoké školy pedagogické. Samotný akademický kampus je rozkročen na pomezí městské tkáně a rozsáhlých parkových ploch, což studentům poskytuje nebývale velkorysý prostor pro setkávání pod širým nebem. Kolečkův architektonický zásah do tohoto území vyniká mimořádnou strukturální disciplínou. Budova fakulty je navržena jako racionální, přísně geometrický monolit, který s naprostou samozřejmostí integruje starší objekty do jednoho funkčního organismu. Fasáde dominuje přiznaný pohledový beton v kombinaci s rytmicky členěnými hliníkovými a skleněnými panely. Interiéry jsou protkány dlouhými, světlem zalitými chodbami a otevřenými atrií, které stimulují sociální interakci. Každá učebna i studovna těží z velkých prosklených ploch, jež dovnitř propouštějí měkké, difúzní světlo ideální pro soustředění. Architekt zde dokázal, že i institucionální stavba může působit lehce, transparentně a uživatelsky přívětivě.

Naplnění moderní architekturou toužíme po osvěžení a vydáváme se dolů k břehům Ženevského jezera. Poklidnou atmosféru rodinného odpoledne však okamžitě naruší parkovací incident. Než stihneme sejít na pláž, musím auto urychleně přeparkovat. Jedna z místních nekompromisních švýcarských dam totiž Jankovi začala ostře hrozit, že kvůli našemu stání okamžitě zavolá policii. Půjčuji si Jankovu koloběžku a odrážím se směrem k autu. Jedu už víc než kilometr, když v tom mě polije studený pot. Sahám do kapes a zjišťuji, že nemám klíč od auta. Vteřinu po vteřině mě pohlcuje naprostá panika. Představa, že jsem ten jediný klíč ztratil někde v neznámých uličkách cizího města, je paralyzující. Otáčím koloběžku a zběsile upouštím uzdu rychlosti zpět k pláži. Cestou však narážím na Janka. Jede mi naproti na Tobíkově koloběžce. S úlevou zjišťuji, že si naštěstí včas uvědomil, že mi klíč po přeparkování zapomněl vrátit a nechal si ho u sebe. Kámen, který mi padá ze srdce, musel probudit celé Lausanne. Následné koupání v Ženevském jezeře je naprosto úžasné. Voda je teplá, čistá a zrcadlí se v ní masivy blízkých Savojských Alp. Celé pobřeží žije neuvěřitelně harmonickým rytmem. Všude kolem nás si stovky místních lidí užívají poklidného závěru dne se svými rodinami. Děti skotačí ve vodě, na trávě se piknikuje, městem se rozlévá atmosféra absolutního bezpečí a pohody. Ten kontrast mezi chvilkovou panikou z neexistující ztráty a nynějším hlubokým klidem okolního světa dává našemu lausannskému putování dokonalou tečku.

V podvečer se vydáváme směrem k Baulmes, kde na nás čekají sestry Esther a Zuzana Řeháčkovy. Sestry Řeháčkovy pocházejí z Nového Města nad Metují. V Novém Městě nad Metují stával na rohu náměstí původní starý dům (původně č. p. 3B), kde na přelomu 19. a 20. století působil jako hostinský a vinárník Vincenc Řeháček. Jeho syn, Josef Řeháček, převzal rodinné řemeslo a v roce 1935 nechal starou budovu zbourat. Na jejím místě v roce 1936 postavil zcela nový, moderní dům, ve kterém otevřel lahůdkářský obchod, vinárnu a výčep piva. Tím položil základ slavné tradici podniku „U Řeháčků“. V r. 1937 se zde narodil jeho syn Josef, budoucí inženýr, chemik a prvotřídní specialista v oboru pražení kávy. Chemik Josef Řeháček udělal ve Švýcarsku obrovskou vědeckou kariéru v oblasti potravinářské chemie a stal se mezinárodně uznávaným specialistou na chemii, kontrolu kvality a pražení kávy. Ve francouzské odborné literatuře a sbornících z mezinárodních konferencí o chemii kávy lze dohledat jeho klíčové vědecké práce, které publikoval během svého působení ve Švýcarsku. Na 8. mezinárodním kolokviu ASIC představil převratnou studii o louhování kávy studii *Etude des techniques d'infusion*, kde zkoumal, jak při přípravě nápoje fyzikálně-chemické procesy ovlivňují uvolňování aromatických látek z kávových zrn. Na 10. mezinárodním kolokviu o chemii kávy v Paříži v r. 1982 zase publikoval zásadní francouzsky psanou studii *Contrôles analytiques du degré de torréfaction*. Spolu s G. Pictetem v ní vyvinul převratné metody, jak měřit ideální upražení kávových zrn bez nutnosti jejich předchozího mletí. Ultrafialovou spektrometrií přitom sledovali rozpustnost pevných látek a úbytek chlorogenových kyselin, což mělo přímý vliv na výsledné aroma a dochucování kávových směsí. Pan Řeháček tedy ve Švýcarsku pracoval na té nejvyšší vědecké úrovni v laboratořích, které zásadním způsobem posunuly moderní potravinářský průmysl a zpracování kávových extraktů. Ale vraťme se zpět do jejich domu v Novém Městě nad Metují. Prosperující moderní dům s lahůdkářstvím a vinárnou, který jeho otec Josef v roce 1936 v Novém Městě nad Metují vybudoval, rodině po r. 1948 znárodnil a zabavil totalitní stát československý stát. Po roce 1968 ing. Josef Řeháček emigroval do Švýcarska. Zde se mu narodily dvě dcery, Zuzana (překladatelka) a Esther (osteopatka). Setkáváme se s nimi u stáje, kde má Zuzana ustájené dva koně. Přivítání je mimořádně přátelské a srdečné. Čeká nás báječná hostina a pokoje v nádherném venkovském domě.